

KS. HENRYK MISZTAL

ARCHIWUM DIECEZJALNE LUBELSKIE

Należy mieć nadzieję, że obecna konferencja dyrektorów archiwów diecezjalnych w Polsce, a zwłaszcza dyskusja na tej konferencji, może wiele wnieść do metody pracy w tychże archiwach kościelnych i wytyczyć kierunki ich wszechstronnego rozwoju.

Ujmowanie referatów lub komunikatów w postaci ankietowej może nie jest najlepszą formą, ale konieczną ze względu na ujednoczenie informacji oraz ograniczony czas wystąpień. Wobec tego należy się zastosować ściśle do nadesłanych wytycznych.

1. POMIESZCZENIE ARCHIWUM, PRZEPROWADZONE INWESTYCJE

Archiwum Diecezjalne Lubelskie mieściło się od roku 1846, z przerwą w czasie okupacji hitlerowskiej, w gmachu Kurii Diecezjalnej Lubelskiej.

Na mocy decyzji Biskupa Lubelskiego ks. prof. dra hab. Bolesława Pylaka Archiwum Diecezjalne w tym roku otrzymało nowy lokal w budynku obok głównego gmachu Kurii. Magazyny archiwalne, pracownia naukowa i pomieszczenia do pracy dla personelu archiwalnego zostały zlokalizowane na I piętrze nowego budynku. Magazyny zostały wyposażone w regały metalowe (przesuwane).

Materiałom archiwalnym zostały zapewnione odpowiednie warunki przechowywania (regulacja temperatury i wilgotności względnej powietrza). Obecnie odpowiedni metraż pomieszczeń archiwalnych pozwoli na systematyczne przejmowanie dopływów akt.

Akta parafialne przechowywane są nadal przy poszczególnych parafiach diecezji.

W tej chwili trwają jeszcze prace wykończeniowe i porządkowe przy ułożeniu przeniesionych zbiorów.

2. REWINDYKACJA, EKSTRAĐYCJA, SCALANIE I KONCENTRACJA

Scalanie akt w ostatnich dziesięciu latach odbywa się w drodze kupna. Kupowano akta własne i dotyczące poszczególnych parafii oraz innych instytucji kościelnych. Planuje się stopniowe przejmowanie akt najstarszych z parafii Diecezji Lubelskiej. Celem przejmowania będzie konserwacja tychże akt i zrobienie mikrofilmów.

3. KONSERWACJA, OPRAWA AKT

Wszystkie księgi z okresu staropolskiego zlamowano przy pomocy bibułki japońskiej i kleju acetylocelulozowego oraz oprawiono koło 400 jednostek archiwalnych. Najstarsze księgi zostały także poddane poprzedniej dezynfekcji.

Ponadto najstarszy zasób aż do 1944 r. umieszczono w specjalnych pudłach oklejonych szarym płótnem. Obecnie przerwano proces konserwacji akt nowszych ze względu na zmianę personelu w Archiwum.

4. PORZĄDKOWANIE, INWENTARYZOWANIE AKT

Archiwum Diecezjalne Lubelskie posiada zasób z lat 1419 do 1983. W czasie okupacji hitlerowskiej Archiwum Diecezjalne zostało przejęte przez władze niemieckie i przeniesione do Archiwum Państwowego w Lublinie. Stało się to na polecenie kierownika Urzędu Archiwalnego przy gubernatorze Dystryktu Lubelskiego, po zajęciu przez wojska niemieckie domu biskupiego i gmachu Kurii. Tam też w r. 1941 archiwariusz dr Aleksander Kossowski (późniejszy profesor KUL) uporządkował zasób Archiwum Diecezjalnego Lubelskiego według starych sygnatur i sporządził wykaz ksiąg i akt, na podstawie którego w 1947 r. archiwariusz Kurii Biskupiej w Lublinie ks. Florian Krasuski podzielił go na księgi i akta konsystorzcy oraz akta Kurii Lubelskiej i Podlaskiej.

Zasób jest podzielony na dwie grupy: „A” i „B”. W grupie „A” znajdują się księgi ułożone według porządku rzeczowego i chronologicznego. W grupie „B” o sygnaturze Rep. 60 i 61 znajdują się akta, które dzielą się na ogólne i szczegółowe w układzie rzeczowym (zagadnieniami od I do XXII).

Akta Kurii Podlaskiej o sygnaturze Rep. 62 ułożono według tych samych zasad co Kurii Lubelskiej. Księgom i aktom Kapituły Katedralnej Lubelskiej nadano sygnaturę Rep. 64.

Do tego zasobu zostały sporządzone rejestry osób, rzeczy i spraw. Te pomoce archiwalne były częściowo uzupełniane przez wprowadzanie nowych działów dla akt powstających po II wojnie światowej.

Obecnie porządkuje się akta Wydziału Duszpasterskiego oraz akta dotyczące zgromadzeń zakonnych męskich i żeńskich na terenie Diecezji Lubelskiej, głównie z okresu powojennego.

Wydaje się, że w opracowywaniu zasobu istnieje konieczność stosowania cezur. Dotychczas za taką cezurę została przyjęta data wydania *Kodeksu Prawa Kanonicznego* w 1917 r. i stąd jest podział na akta o sygnaturach Rep. 60 — do kodeksu i Rep. 61 po kodeksie. Obecnie jako nową cezurę możnaby przyjąć rok 1983, tj. rok ukazania się nowego *Kodeksu Prawa Kanonicznego*. Można też rozważyć możliwość opracowywania akt według kadencji każdego Biskupa Diecezjalnego uwzględniając strukturę organizacyjną, a w jej ramach grupy rzeczowe z zachowaniem chronologii.

Może wskazane byłoby także przejście kancelarii Kurii Diecezjalnej i kancelarii parafialnych na system kancelaryjny bezdziennikowy czyli rzeczowy. Tak uformowane jednostki nie musiałyby być w archiwum porządkowane od podstaw, a czas zużyty na tę pracę możnaby wykorzystać na sporządzanie dobrych inwentarzy, pomocy archiwalnych wyższego rzędu (indeksy, sumariusze).

5. UDOSTĘPNIANIE ZASOBU

Udostępnianie odbywa się na podstawie zezwolenia dyrektora Archiwum w oparciu o złożone podania korzystających. Wymaga się także listu polecającego przez uczelnie czy inne jednostki naukowe lub kościelne. Udostępnia się tylko akta uporządkowane i spaginowane. W roku 1983 korzystających było ponad 500 osób, udostępniono około 3000 jednostek. W zasadzie akt nie wypożycza się na zewnątrz.

6. PERSONEL, JEGO KSZTAŁCENIE

W Archiwum Diecezjalnym Lubelskim są zatrudnione 3 osoby na pełnym etacie. Jedna osoba była uczestnikiem kursu zorganizowanego na KUL przez Ks. Prof. Librowskiego. Oprócz dyrektora jedna osoba sprawuje opiekę nad aktami metrykalnymi, zaś druga od sierpnia 1983 r. (nie mająca przeszkolenia archiwalnego) w zasadzie akt nie opracowuje, tylko je udostępnia.

W roku przyszłym ten stan ulegnie poprawie, z uwagi na przyjęcie dwóch osób z wieloletnim stażem archiwalnym.

W perspektywie należałoby przyjąć do Archiwum Diecezjalnego Lubelskiego jedną osobę zakonną, bezpośrednio po studiach wyższych w zakresie historii ze specjalizacją archiwistyczną, która przy dotychczasowym personelu pogłębiłaby swą wiedzę od strony praktycznej. Postulować także należy, aby taka osoba mogła przez dłuższy czas pracować w Archiwum, ponieważ tylko stały personel może zapewnić prawidłowe opracowanie zasobu i jego odpowiednie funkcjonowanie.

7. WAŻNIEJSZE PUBLIKACJE O ARCHIWUM

1. J.A. W a d o w s k i: Kościoły lubelskie, Kraków 1907 s. 1—3, 191.
2. W. A d a m c z y k: Archiwum Kapituły Katedralnej Lubelskiej. „Aten. kapł.” z 1937 r. s. 209—212.
3. A. K o s s o w s k i: Archiwum Konsystorza Rzymsko-Katolickiego w Lublinie. „Aten. kapł.” 39 (1937) 290—293.
4. E. R e n d t: Die Archive des Generalgouvernements. „Die Burg” 1941.
5. W. Ł a p k i e w i c z: O naszym Archiwum Diecezjalnym słów kilkoro. „Wiad. diec. lub.” 23 (1946) 18—20.
6. F. S t o p n i a k: Archiwum Diecezjalne w Lublinie. „Arch. Bibl. Muz.” t. 4: 1962 s. 15—22.

8. PLANY WYDAWNICZE ODNOŚNIE DO ARCHIWUM

Po wprowadzeniu jednolitego układu sygnatur i zlikwidowaniu repozytur, planuje się wydanie nowego inwentarza.